

Landsbyggsnytt

Landsbyggsnämnden
Örebro kommun

#4
2018

Fritidsgården – en viktig mötesplats

Naturturism på landsbygden

Landsbyggsnämndens fyra år

Kommunens livsmedelsförsörjning

Återvinning i Glanshammar

ÖREBRO

Vi som haft glädjen att bidra till en starkare landsbygdspolitik säger tack

För fyra år sedan startade Landsbygdsnämnden i Örebro kommun med uppdraget att strategiskt arbeta för att stimulera och stödja utvecklingen på landsbygden.

Vårt arbete i Landsbygdsnämnden har under de här åren medfört att landsbygdens utveckling har fått allt större fokus i Örebro kommun.

Vi har träffat boende och verkssamma på landsbygden som berättat om vad som är viktigt för en levande landsbygd och vi har tagit med oss uppdraget att driva landsbygdens konkreta frågor internt och externt.

Nämnden har delat ut bidrag som gjort många projekt och evenemang på landsbygden möjliga. Vi har aktivt jobbat tillsammans med landsbygdens företagsorganisationer för ett starkare näringslivsklimat. Vi har arbetat fram

ett landsbygdsprogram för hela kommunen och mycket, mycket mer.

Vi som under de här fyra åren haft glädjen att tillsammans få bidra till en starkare landsbygdspolitik i Örebro kommun tackar nu för oss!

En del kommer sitta kvar under de kommande fyra åren, andra går till nya uppdrag.

För min egen del avslutar jag nu min tid i politiken helt. Man ska sluta när det är som roligast, och att få vara med och utveckla Landsbygdsnämnden har nog varit det absolut roligaste uppdrag jag har haft.

Så stort tack till alla er som bidragit till att Landsbygdsnämnden fått en så stark start och för allt vi tillsammans gjort under de här fyra åren.

Och tack till alla er som deltagit i våra dialoger och andra möten under åren. Ni är en viktig del i det arbete som nämnden har åstadkommit under dessa år.

God jul och gott nytt år till er alla från oss alla! ■

Hannah Ljung
Ordförande
Landsbygdsnämnden

God jul och gott nytt år!

Vi tjänstemän i Rådhuset tackar för alla trevliga möten under 2018 och ser fram mot nya träffar 2019!
– Göran, Martin, Carolin, Tove och Mikael

Landsbygdsnytt #4 2018

Ansvarig utgivare: Tove Ellingsen, 019-21 27 93.

Nästa nummer kommer i februari 2019. Har du synpunkter eller tips?

Kontakta oss via landsbygdsnytt@orebro.se

clearberry
kommunikation & media

Produktion: Clearberry AB - clearberry.se

Text och foto: Maria Eremo

Text, foto och form: Anders Jakobson

Åse ser potential i länets landsbygd

Intresseorganisationen Hela Sverige ska leva föddes i samband med en kampanj i slutet av 80-talet. I dag är den en viktig del av landsbygdsutvecklingen som verkar för att hålla stad och land i balans.

Länsbon Åse Classon är en av Hela Sverige ska levas två ordförande. Det väljs alltid två, en man och en kvinna, och Åse och Staffan Nilsson tillträdde 2013. Samma år flyttade hon till Örebro län.

– Det finns stor potential i landsbygden här. Det geografiska läget är bra. Naturen är vacker med all sin mångfald och det finns mycket kulturminnen och historia.

Behoven på landsbygden skiljer sig från län till län i Sverige. Även inom vårt län är behoven och utmaningarna olika. Till och med nere på kommunnivå finns det skillnader.

– Ta till exempel Vintrosa och Vinön. De har olika förutsättningar. Vinön är beroende av en bra infrastruktur där båttrafiken och kollektivtrafiken måste fungera. Det är en faktor som påverkar mycket.

Just kollektivtrafik är en av de tre viktigaste frågorna som berör landsbygden, menar Åse. De andra är bredband/fiber och bostäder.

– Det är svårt att bygga på lands-

bygden. Det finns inga hyresrätter och priserna på bostadsrätter är inte rimliga. Det drabbar de unga som inte har någonstans att bo. Och bredband är en viktig grundpelare, speciellt för de som bor med tonåringar eller jobbar mycket hemifrån. Dålig uppkoppling eller dålig mobiltäckning gör det svårt för utvecklingen.

Det här är exempel på frågor Hela Sverige ska leva jobbar med. När det gäller bredbandsutvecklingen är organisationen inblandad i Byanätsforum tillsammans med Coompanion och LRF som stöttar de sammanslutningar på landsbygden som ideellt bygger egna bredbandsnät. Detta har bland annat skett i Järle.

– Fenomenet med att byar går samman för utveckling och hittar lösningar är något som borde sprida sig till lokalsamhällen i städer och förorter. Att företag, föreningar och människor gemensamt diskuterar på det här viset även i centralorter är en spännande tanke. Det gör att människor känner sig inkluderade.

Hela Sverige ska leva är ingen penningorganisation, men de kan vara med och strategiskt stötta engagerade på landsbygden att hitta resurser till sina behov. Framför allt är organisationens uppgift att skapa goda relationer mellan kommuner och lokalsamhällen genom nätverkande och dialoger. På det viset vill de framhäva landsbygdens värden.

– Mediabilden är att landsbygden är tärande och staden närande, men det är inte så. Staden är beroende av landsbygden. Landsbygdsutveckling är inte en specifik politisk fråga utan finns med i allt.

Utöver rollen som nationell ordförande är Åse även med i den lokala länsavdelningen, Länsbyggerådet i Örebro län. Föreningen har cirka 140 utvecklingsgrupper eller byalag som Åse jobbar för på lokal nivå.

– Här i Örebro län finns det mycket möjligheter. Det känns som att det finns en vilja till samarbete från politiskt håll, men utmaningen är att hitta samarbetsmodellen. ■

Naturen och naturupplevelser lockar

Lugnet i naturen tilltar alla typer av turister. Foto: Ove Lundqvist.

Örebrokompaniet leder och samordnar marknadsföringen av Örebro. Deras satsning på vår kommuns landsbygd har pågått under lång tid och man fortsätter att driva utvecklingen av naturturism vidare.

Landsbygden är viktig för Örebros turism. För turister från länder som Tyskland och Nederländerna är staden näst intill ointressant.

– Det är naturen och naturupplevelser som lockar. Så ser det ut i hela landet och har gjort länge, säger Björn Fransson, turismstrateg vid Örebrokompaniet.

Utmaningen för att kunna marknadsföra landsbygden mot de utländska turisterna ligger i att det som lyfts fram måste vara utvecklat. Björn förklarar:

– Friluftsliv så som vi i Sverige är vana vid är inte naturturism. Allt för enkla stugbyar är ingen idé att marknadsföra. Det är inte den produkten utländska grupper söker.

Björn menar att till exempel en holländare kan vara nöjd med en

promenad runt Ånnabodasjön.

– De är inga hardcorevandrare, men är beredda att betala rätt mycket för att komma till naturen. Då vill de också bo på bra hotell eller i moderna stugor.

Många av de europeiska turister som besöker Örebro väljer att bo centralt eftersom deras krav inte matchas på landsbygden.

– Självklart finns det några platser att bo på, men inte tillräckligt många som det ser ut i dag. Därför är utvecklingen av både produkter och företag oerhört viktig. Det är en utmaning i hela regionen.

Örebro kommun har fantastiska förutsättningar anser Björn, men saknaden av boenden och aktivitetsbolag är stor.

– När det gäller utländska turister ska det helst finnas aktiviteter på deras språk. Det är ytterligare en aspekt att ta hänsyn till.

Örebrokompaniet har genom åren gjort flertalet insatser för turismen. Tidigare har man varit koncentrerad på de västra delarna med bland annat Bergslagsleden. Senaste tiden har Östernärke varit i fokus.

– Arbetet i Östernärke drog i gång redan åren 16/17.

Olika projekt för förbättringar har genomförts. Befintliga cykelleder har renoverats och nya har tillkommit. Arbetet med Hjälmaran har varit stort.

– Det är en eftersatt och underskattad turistpärla. Vatten är en av de största reseanledningarna och

Sveriges fjärde största sjö har försumrats. Vad händer om du lägger en anläggning vid vattnet? Se bara på Katrinelund.

I olika samarbetsprojekt med bland annat kommunen har en ny turistkarta och webbplats tagits fram under namnet visithjalmaren.se.

– Vi vill få aktörer att arbeta tillsammans. Vi vill vara en påtryckare. Även Vinön var i behov av ett lyft berättar Björn, och i tajt samarbete med Vinöbor har bland annat ön fått ordentlig skyltning och en ny hemsida som blev ett jättelyft.

– Övriga delar av landsbygden är naturligtvis inte ointressanta, men vi måste börja någonstans. Det är också lätt att bli hemmablinda, därför tar vi hjälp av tjänsten Swedish Welcome för att få fram det mest uppenbara som behöver förändras. Det är ett system där rådgivare oannonserat besöker turistanläggningar och därefter skriver en rapport ur besökarens perspektiv, med förslag till förbättringar.

Det har varit positiva röster under arbetets gång och möten med de

boende har skett vid flera tillfällen.

– Det är viktigt att det byggs underifrån och att det är kopplat till det lokala. Vi har inte hört något negativt och upplever att det var ett större problem förr. I dag vill de flesta utveckla sitt område och ser besöksnäringen som en möjlighet. Däremot måste vi ha respekt för vad det kan bli i framtiden. Turism handlar inte enbart om ett stort antal besökare utan i första hand om rätt besökare.

Det är viktigt med entreprenörer som kan tillhandahålla det som önskas så att pengarna stannar i området förklarar Björn.

– Därför kompetensutvecklar vi företagare. Vi håller utbildningar i ekonomi, sociala medier och foto/film för turismföretagare.

Det kommer alltid att finnas slitningar och det gäller att ha respekt, resonerar Björn och utvecklar:

– Syftet med turism på landsbygden är inte att utarma. Vi vill skapa inflöde och en ny näringsgren.

Björn Fransson, Örebrokompaniet.
Foto: Ulla-Carin Ekblom.

När det finns motstånd tar vi det på allvar, det finns ingen anledning för oss att satsa om vi inte får med oss de boende i området. Jag hoppas att folk hör av sig om det finns kritik. Jag välkomnar konstruktiva diskussioner. Naturen är en av våra största tillgångar och att arbeta med lokalbefolkningen är superviktigt. ■

Ännaboda erbjuder många natursköna vyer som kan kombineras med olika aktiviteter. Foto: Elisabeth Eriksen.

Örebro kommun positiva till naturturism

Gårdsjötorp är en viktig målpunkt i Örebro kommuns satsning i regionen.
Foto: Susanne Flink.

– Vi har arbetat med att skapa möjligheter för naturturism och potentialerna till breddning finns, säger Therese Aremyr, kommunekolog på Stadsbyggnad.

Kommunens uppdrag är att skapa attraktiva målpunkter för de boende i kommunen, vilket är ett annat mål än Örebrokompaniets som främst vill locka hit turister.

– Vi har skapat leder för cykel, vandring och skidor. Målpunkter, som exempelvis Gårdsjötorp är jätteviktiga för oss.

De senaste årens tydliga satsningar utanför tätorten har till stor del varit i västra delarna kring Kilsbergen. Att ge kommuninvånarna grundförutsättningar för att ge sig ut i naturen är ett viktigt uppdrag för kommunen. Det handlar om att skapa både attraktivitet och trygghet. Det ska finnas platser och områden som man känner är spännande att besöka och där ska också gärna finnas anordningar som förenklar besöket, till exempel en raststuga och toalett.

– Även om främsta satsningen ligger i att kommuninvånarna ska ta sig till naturen så skapar vi även möjligheter för företagare. Vi ser gärna att fler startar verksamheter, det gynnar både örebroare och tillresta turister. Alla sätt att komma ut i naturen ser vi som positivt.

Therese återkommer till målpunkterna och förklarar:

– Längs med vandringsstigarna ska det finnas intressanta målpunkter som besökaren vill nå. Just Gårdsjötorp har vi arbetat mycket med och alla spår går förbi den stugan. Raststugan vid Tysslingen är också ett exempel. Du ska känna dig trygg med att det finns någonstans där du kan komma under tak.

Viljan är stor hos Örebro kommun att alla invånare ska veta vad som finns att tillgå i naturen och också kunskapen att hitta dit. Therese tänker att kanske en entreprenör skulle vara ännu bättre än kommunen på att marknadsföra vilka tillgångar som finns.

– En affärsidé skulle kunna vara att vi har mycket natur som är lättillgänglig för alla. Vi har gjort det lättare för många att komma fram till bland annat målpunkterna.

Du ska kunna nyttja platserna även om du till exempel sitter i rullstol.

Fler och fler människor tar sig i dag ut i naturen. Det märks bland annat i Kilsbergen där kommunen gjort många insatser de senaste åren.

Fler besökare kan dock även innebära en hel del utmaningar som till exempel att de mindre vägarna slits på grund av ökad biltrafik.

– Sådana frågor måste vi så klart lösa tillsammans med både privata vägföreningar och markägare. Det är bra att diskussioner förs men det är alltid en balansgång i vems ansvar som är vad. Men vi förstår att det kan bli frustration hos de boende.

Frågan om vems mark man befinner sig på är alltid närvarande. I naturreservaten finns föreskrifter att förhålla sig till, men på andra platser är svaret inte alltid lika självklart.

– Vi är positiva till att människor vill använda kommunens mark, men för att slippa konflikter måste det alltid föras en dialog.

Naturplanen som kommunen tog fram för åren 14-18 börjar lida mot sitt slut. Nu ska den uppdateras och tanken är att det blir större fokus på Hjälmarslandskapet i nästa period.

– Vi ska utveckla målpunkterna i det området. Vi är många aktörer som arbetar med detta och vi vill få fortsätta att få med de boende för samarbeten. Det finns stor potential för vackra naturupplevelser i många delar av kommunen, avslutar Therese. ■

Therese Aremyr.
Foto: Susanne Flink.

Centralen är på väg mot totalanläggning

Tidigare hade återvinningscentralen begränsade öppettider, vilket krävde mer planering för besökarna. Men nu kan Ulf Larsson själv styra över tiderna och besöka centralen när det passar.

Sedan en tid är det lättare att nyttja återvinningscentralen i Glanshammar, men det finns fortfarande utrymme för förbättringar anser flera av de boende. Nu kan Landsbygdsnytt avslöja att förändringar är på gång.

– Vi är överlag väldigt nöjda som det är nu. Det blev bra med den nya inpasseringen med körkortet och vi hoppas så klart att alla sköter sig så att det kan fortsätta, säger Ing-Britt Larsson, boende i Glanshammars-trakten.

Hon och maken Ulf Larsson har cirka fem kilometer till återvinningscentralen och tack vare att de nu kan besöka området när de vill, även när det inte är bemannat, har deras resor hit blivit enklare.

– Nu kan vi åka oftare och få med allt i personbilen och slipper hyra släp. Men även om vi i det stora hela är nöjda så finns det vissa punkter vi gärna ser en förändring av, säger Ulf.

Det är främst avsaknaden av sortering för hushållsavfallet som förpackningar, glas och metall som önskas vid återvinningscentralen. Invånarna i Glanshammar måste i dag åka till Lillkyrka om de vill sortera den typen av avfall, en resa på drygt fyra kilometer från centrala Glanshammar.

– Det blir ju inte miljövänligt alls, att ta bilen dit också. Om allt vore

samlat på ett och samma ställe vore bäst, en totalanläggning, säger Ing-Britt.

– Det fanns nära här förut, men för oss blir resan till Lillkyrka en mil. Det är inte hållbart, säger Ulf.

Ulf och Ing-Britt Larsson var med under förbättringspromenaden i Glanshammar den 20 september då synpunkter kring återvinningscentralen lades fram till Landsbygdsnämnden.

Håkan Gustafsson, verksamhetschef för avfall, Tekniska förvaltningen vid Örebro kommun förstår frustrationen hos de boende.

– Det är inte vi som ansvarar för återvinningsstationerna, det gör FTI (Förpacknings och tidningsinsamlingen) och vi har fört många och långa samtal med dem. Det finns

möjlighet att sätta upp en station till höger om infarten till återvinningscentralen. Vi har förberett allt vi kan och vi vet inte varför det inte händer något, säger Håkan.

På FTI låter det så här:

– Det här har blivit en lång historia. Men vi har sökt bygglov och när kompletteringarna är gjorda hoppas vi att bygglovet ska gå igenom. Det här står högt upp på vår lista, men risken är att det inte går att påbörja markarbeten förrän i vår. Det beklagar vi, men ambitionen har hela tiden varit att få återvinningsstationen på plats. Senast till sommaren bör den vara klar, säger Ulla Krohn, regionchef FTI.

Ulf och Ing-Britt önskar även att skyltningen kunde vara ännu tydligare, så att risken att göra fel minimeras när stationen är obemannad.

– När det gäller blandmaterial kan det vara svårt att veta vilken container som är rätt. Kanske kunde det finnas en pärm eller dataskärm med tydligare information. Gärna en klädinsamling också, säger Ing-Britt. ■

Till vänster i bild, bakom ordförande Anton Ekström, kommer utegymmet i Hampetorp att växa fram under 2019.

Nu får Hampetorp ett eget utegym

I anslutning till discgolfbanan kommer Hampetorps föreningsgård att utveckla ett utegym som de hoppas ska nyttjas av både träningsugna lokalbor och campinggäster.

– I Hampetorp kan man springa, cykla och simma, men om man vill gymma får man sätta sig i bilen och åka till Odensbacken. Vi ville ha gymmöjligheter här och ett utegym är ett bra alternativ. Man får naturen och utomhuskänslan, men även styrke-träning, berättar Robert Svensson från Hampetorps föreningsgård.

Han var med och gjorde grundarbetet när föreningen sökte bidrag för utvecklingsprojekt från Landsbygdsnämnden.

– Vi fick lite blodad tand efter att ha fått pengar förra året till discgolfbanan, och tänkte att om vi lägger manken till så finns det möjlighet till bidrag. Vi visste hur vi skulle gå till väga och vi är tacksamma för kommunens inställning.

Robert säger att kommunen kom med kloka idéer för att göra gymmet tillgängligt. Bland annat när det

gällde placeringen i anslutning till discgolfbanan.

– Banan ligger på kommunens mark och vi lyckades få med gymmet i samma nyttjanderättsavtal med mark- och exploatering. Närheten till campingen gör gymmet tillgängligt för tillfälliga gäster. Placeringen innebär dock visst röjningsarbete, men det har vi också fått bidrag till, säger Robert.

Föreningens ordförande Anton Ekström berättar att planen är att i vår sätta spaden i marken med förhoppning om att bli klara under sommaren.

– Just nu håller vi på att ta in offerter från olika utegymstillverkare och byggföretag, säger han.

Exakt vad gymmet kommer att innehålla för stationer är inte bestämt än och det är ett jobb styrelsen kommer att sitta med när alla

offerter är genomgångna.

– Det blir med största sannolikhet en så kallad monkey bar-rigg samt några fristående stationer vid sidan av den. Vi ska försöka få ihop ett så komplett gym som möjligt så att man kan köra slut på hela kroppen. Detta innebär att vi kommer att behöva göra en hel del arbete själva för att kunna köpa så mycket träningsutrustning som möjligt för våra pengar, säger Anton.

När gymmet väl är på plats kommer både Robert och Anton att använda det.

– Absolut! Jag vill inte sätta mig i en bil för att åka och gymma. Jag ser verkligen fram emot gymmet, säger Robert.

– Det blir perfekt att köra ett litet träningspass på gymmet mellan doppen nere på badplatsen i sommar, fyller Anton i. ■

Strategiskt grundarbete för landsbygdens bästa

Den nuvarande Landsbygdsnämndens fyra år lider mot sitt slut. Det betyder dock inte att nämnden försvinner – tvärtom!

– Nu har vi lagt en grund för fortsatt arbete, säger Hannah Ljung, avgående ordförande.

De fyra årens hårda arbete har börjat ge fina resultat. Hannah beskriver det som att de första stegen är tagna.

– Vi har öppnat dörrar för att få i gång en samverkan i hela kommunen för att få in landsbygdsperspektivet.

När dagens Landsbygdsnämnd bildades 2015 var det mycket som behövde falla på plats. Vad ville man med sitt arbete? 24 individer skulle gemensamt driva en helt ny nämnd.

– Vi alla hade nog olika uppfattning om vad exakt som var vårt uppdrag. Det kom besked från olika håll. Det gjorde att vi fick stöta och blöta alla dessa frågor vid starten.

Det blev många långa gemensamma arbetsdagar för den nya nämnden och det gjorde att man lärde känna varandra på ett effektivt sätt.

– Första tiden var så. De senaste två åren har vi svetsats ihop ännu mer.

När beslut fattades om Landsbygdsprogrammet 2017 hade nämnden

gemensamt skapat något som alla var överens om. Satsningen på att implementera Landsbygdsprogrammet och att föra ett dialogarbete blev tydligt.

– Det har varit många praktiska frågor att arbeta med, som till exempel bredband och kollektivtrafik. Det har betytt mycket jobb eftersom det är viktiga frågor.

Hannah är noga med att påpeka att Landsbygdsnämnden måste vara igenkänningsbar för människor. Det ger en trygghet för landsbygden. Om allt för stora förändringar görs är risken att nämnden tappar det som byggts upp.

– Det får inte bli för hoppigt. Just Landsbygdsprogrammet och våra medborgardialoger har blivit kunskaps-spridare och en tydlig ingång till kommunen. Det har varit, och ska fortsätta vara, tydliga uppdrag.

Det är med en bra känsla och

stabilitet Hannah och fler med henne lämnar stafettpippen vidare vid årsskiftet. Mycket tack vare tjänstemännen på landsbygdsenheten.

– Tove Ellingsen och Mikael Ekman är fantastiska. De gör ett enormt arbete. Hela nämnden är eldsjälar som har skapat det här tillsammans. Det gör att även om hela nämnden byts ut så är grunden stabil.

Men finns det ingen egen kritik mot er själva?

– Det skulle väl vara att vi som strategisk nämnd kanske är en udda fågel. Det finns en risk att vi tappar greppet och blir tandlösa om vi arbetar för mycket inåt. Det gäller att hela tiden vara öppen och jobba utåt och inte stänga in sig. Det är sårbart med så få tjänstemän och jag önskar att de fick bli fler. I dag är de underbemannade. Och en sak till, att vi inte har ett uttalat mandat att fatta beslut. Vi måste hela tiden föra en dialog och det gäller att inte bli för vecka, då är risken stor att vi körs över.

De senaste fyra åren har dock varit en språngbräda till förändring. Man har arbetat pedagogiskt och strategiskt från start och Landsbygdsprogrammet har resulterat i att fler tänker till.

– Det kan handla om småsaker som remissvar. Men vi börjar bli lite kända för att vi faktiskt är ute och pratar med medborgarna. Det gör att det i dag finns en ingång som hjälper människor till rätt ställe med sina frågor.

Hannah tror att de ekonomiska bidrag som delats ut under perioden också är en bidragande orsak. Den ekonomiska möjligheten gjorde att saker som fallit mellan stolarna nu kunde plockas upp.

– Det gör att föreningslivet växer och att det utvecklas nya projekt. Det är underbart och jätteroligt!

Det är en engagerad Landsbygdsnämnd som gjort människor mer medvetna och som nu lämnar över för en ny mandatperiod.

– Vi ser ett tydligt uppsving. Jag upplever dessutom att fler är med och påverkar för förändring nu, jämfört med tidigare. Det känns bra, avslutar Hannah. ■

En gemensam vision för landsbygden

Raststugan i Tysslinge.
Foto: Torbjörn Arvidsson.

Den 26 april 2017 beslutade kommunstyrelsen att anta Örebro kommuns nya landsbygdsprogram. I och med det togs ett helhetsgrepp för hela kommunen. – Om man ska kunna göra något övergripande behövs ett program för att få en gemensam värdegrund och viljeinriktning. Vi såg behovet, säger Kristin Vettorato, landsbygdsstrateg på landsbygdsenheten vid aktuell tid.

Allt började redan våren 2015. Örebro kommun arbetade då med landsbygden utifrån en strategi. En strategi kan användas som styrdokument för att konkretisera ett program.

– Det är svårt att förverkliga mål i en strategi som inte tagit avstamp i ett program. Det gör arbetet svårt att genomföra. Ett program handlar mycket om att ta fram en gemensam vision, att ha samsyn vad gäller utveckling, både inom kommunens alla förvaltningar och i de olika bygderna, säger Kristin.

Kristin Vettorato fanns med under hela processen med Landsbygdsprogrammet och hon är den som kan berätta hur omarbetningen av programmet gick till.

– När jag började vid landsbygdsenheten var programmet redan ute på remiss och jag kom in lagom till att medborgardialogerna startade.

Det var då Kristin upptäckte att man hade börjat i fel ände. I stället

Kristin Vettorato. Foto: Privat.

för att starta med att samla in medborgarnas åsikter hade tjänstemännen börjat skriva ett program för att sedan vända sig till medborgarna.

– Om man ska kunna öka förutsättningen att göra något bra och utvecklande på landsbygden är det viktigt att alla är med på tåget från början. Jag såg att vi alltså behövde börja i andra änden.

Trots tidspress, då programmet redan var ute på remiss, arbetade Kristin hårt med att möta verksamma på landsbygden för att samtala om hur man tillsammans skulle kunna utveckla kommunen.

– Landsbygdsfrågor spänner över alla förvaltningar, men förutsättningarna ser olika ut i stad och på landsbygd.

Det gjordes även ett stort jobb internt inom kommunen. Det kommande Landsbygdsprogrammet behövde arbetas fram tillsammans med kommunens förvaltningar och förankras i hela kommunen.

– Det är oerhört viktigt att ha samsynen innan beslut ska fattas.

Ett program handlar om att arbeta förebyggande och långsiktigt. Det handlar om så mycket mer än att släcka bränder och göra punktinsatser.

– Ta frågan om service som ett

exempel. Behoven var tydliga för vad som behövde göras och det var en fråga vi fångade upp för hela kommunen.

Även om Kristin mestadels var med i den förberedande processen och lämnade sin tjänst på kommunen några månader efter att Kommunstyrelsen fattat sitt beslut, så vet hon att det nya programmet gör skillnad för medborgarna.

– I och med att kommunen tagit fram konkreta mål och en viljeinriktning kan man enklare se hur arbetet fortlöper. Det är viktigt att poängtera att ett landsbygdsprogram förverkligas av kommunen och medborgarna tillsammans.

Landsbygdsprogrammet innebär inte att det görs en önskelista som kommunen ska tillgodose, förklarar Kristin.

– Nej, det handlar om att utveckla saker tillsammans och använda lokala krafter. Jag vet att tankesättet kring det har förändrats i samband med programmets antagande. Innan blev diskussionerna internt ofta utifrån

den urbana normen. Under processens gång upplevde jag att tjänstemän fick en bättre insikt i att Örebro kommun är så mycket mer.

Utmaningen med programmet anser Kristin är att Landsbygdsnämnden inte får riskera att bli en slasktratt.

– Att de människor som bor och verkar utanför stadskärnan har andra förutsättningar än de som bor och verkar i staden är något som kommunen som organisation måste ta hänsyn till. När medborgare inte får gehör av kommunen är det lätt att vända sig till Landsbygdsnämnden som sista instans. Det är viktigt att tänka hur man kan arbeta strategiskt och att det faktiskt görs något, så att kommunen aktivt arbetar utifrån det antagna Landsbygdsprogrammet.

Landsbygdsprogrammet är långt ifrån en hyllvärmare. När Kristin slutade vid landsbygdsenheten hösten 2017 tog nuvarande landsbygdsstrateg Tove Ellingsen över några månader senare.

Hur ser det ut med arbetet nu Tove?

– Landsbygdsprogrammet har blivit lite som landsbygdsenhetens ryggrad. Precis som det står i programmet ska det fungera som en gemensam vägvisare för Örebro kommuns långsiktiga arbete. Detta är något vi ständigt får vara med och påminna och uppmärksamma våra kollegor om i kommunen. Det är viktigt att alla tänker utifrån hela Örebro kommun och inte enbart utifrån Örebro stad.

Hur har implementeringen av Landsbygdsprogrammet gått under 2018?

– Just nu pågår implementeringen för fullt och vi är runt och träffar andra nämnder och berörda förvaltningar för att höra hur just de arbetar med, eller kan börja arbeta med, landsbygdsutveckling. Dessa möten har varit väldigt givande och det är viktigt att skapa samarbeten kring dessa frågor så att alla är med och arbetar mot samma mål. ■

Landsbygdsprogram för Örebro kommun.

Landsbygden i Örebro

Tillsammans utvecklar vi landsbygden

Bilagor

Befolkningsstatistik

Tabell 1 Utveckling av befolkning i kommundelar åren 2001–2015

Kommundel	Folktalet 2001	Folktalet 2015	Förändring antal	Förändring procent
Eleby-Ålinda	1 522	2 822	1 300	85 %
Norra Bro	1 293	1 736	448	35 %
Glanshamnen	3 116	3 565	449	14 %
Gårphytan	3 106	3 299	193	6 %
Åsberg	3 025	2 906	-119	-4 %
Västros	2 104	2 041	-63	-3 %
Örnensjö	6 606	6 344	-262	-4 %
Kil	1 923	1 837	-86	-4 %
Landsbygd totalt	20 899	28 435	7 536	36 %
Örebro stad	103 974	115 765	11 791	11 %
Örebro kommun	124 873	144 200	17 748	15 %

Tabell 2 Befolkningsutveckling 1970–2015

	%	Antal
Örebro tätort	32,9	21 600
Övriga tätorter i Örebro-kommun	147,6	6 700
Övriga tätorter i Örebro-kommun	17,4	2 400
Örebro kommun totalt	38,5	35 500
Kiölna kommun	30,3	4 900
Hällefors kommun	-40,6	-4 800
Örebro län	5,6	13 500
Västergötland	16,4	21 600
Västernorrland	24,4	28 500
Stockholms län	24,0	178 600
Stockholm	50,1	753 400
Norrland	-9,1	-14 400
Sverige	21,9	1 769 900

Örebro tätort, kommunens mindre tätorter och landsbygd har under de senaste decennierna tilltrott några av de starkast växande utslags siffrorna i Sverige.

Landsbygdsprogram för Örebro kommun finns att läsa på Örebro kommuns hemsida: www.orebro.se/landsbygdsutveckling

Medborgardialogerna – viktiga för demokratin

Medborgardialog i Bocksboda, 11 oktober 2018. Therese Aremyr i röd jacka pratade om de insatser naturvården gör i Kilsbergen. Foto: Tove Ellingsen.

De medborgardialoger som genomförts under åren har varit ett bra sätt för politiker och medborgare att träffas. Samtalen har mynnat ut i många bra diskussioner som leder till landsbygdsutveckling.

Hannah Ljung, ordförande
i Landsbygdsnämnden:

”Det är viktigt att varje individ känner att denne får ta plats och höras.”

– Medborgardialogerna har blivit en stor grej för Landsbygdsnämnden. Det har till och med kommit kommentarer från andra nämnder i form av ”Ni är ju världsbäst på medborgardialoger”, säger Hannah och skrattar.

Men det ligger något i det så klart. Landsbygdsnämnden har arbetat hårt för att få dialogerna med de boende i respektive område att fungera.

– Medborgardialog är egentligen ett otroligt brett begrepp. Vad är det egentligen? Vi har jobbat mycket för att hitta bra former och olika typer av dialoger. Det gäller hela tiden att få med människor i samtal.

Det är inte bara att få människor

att föra fram sina åsikter som är viktigt. Att återkoppla har blivit avgörande för att dialogerna ska göra nytta och fungera på sikt.

– När vi har träffats har vi alltid suttit i smågrupper. Det är ett bra upplägg och ger alla chansen att komma till tals. Det är viktigt att varje individ känner att denne får ta plats och höras.

Åsikter som har inkommit har sedan lämnats in till Tove Ellingsen på landsbygdsenheten för sammanställning.

– Efter det har vi haft en parlamentarisk arbetsgrupp där vi gått igenom synpunkterna och tittat på

vad vi kan göra och sedan skickat vidare till rätt förvaltning eller nämnd.

Det är tack vare medborgardialogerna som mycket har kommit upp till ytan tycker Hannah. Sly i Vintrosa har äntligen forslats bort och belysningen i Glanshammar har fått ljus på sig.

– Vi har sett till att det blir fart och skapat diskussion. Medborgardialoger som form är mycket praktisk.

I dag finns en helt annan tydlighet och struktur, vilket också ger alla i nämnden en trygghet.

– Vi har fått direkt feedback från boende, att vi har blivit bättre på det här. Det tar vi så klart till oss. ■

Susann Wallin, ledamot
i Landsbygdsnämnden:

**”Jag känner mig positiv till
vårt arbete och medborgar-
dialogerna engagerar.”**

Susann Wallin är ledamot i Landsbygdsnämnden och har varit riktigt engagerad i medborgardialogerna under mandatperioden. Hon anser att de är ett viktigt koncept inom det politiska arbetet, särskilt när områdesnämnderna lades ned och ersattes av Landsbygdsnämnden.

– Nu ser vi helheten på respektive ort på ett helt annat sätt. Vi har jobbat aktivt med att förbättra våra medborgardialoger för medborgarna. Det fanns ingen arbetsplan färdig för oss. Vi har tillsammans i nämnden jobbat fram den med bland annat dessa dialoger. De är ett viktigt demokratiskt verktyg för våra medborgare.

Alla som har velat tycka till och lämna synpunkter har fått chansen att göra det och nämnden har lyssnat. Sedan har återkoppling skett till de medborgare som varit närvarande vid de olika sammankomsterna.

– Via tjänstemännen har vi sedan återkopplat. Vi är inget rådande beslutsorgan, men i den parlamentariska arbetsgruppen för medborgardialoger har vi gemensamt gått igenom inkommande synpunkter. Vi har varit spindeln i nätet och vi förmedlar det medborgarna framför till oss och överlämnar det vi kan till andra verksamheter och nämnder i respektive ansvarsområde.

Hur viktiga har själva medborgarträffarna varit?

– Jätteviktiga. Det har inneburit en möjlighet att träffa oss politiker och tjänstemän. Att få en bild av hur vi jobbar och har jobbat. Besluten som fattas ska ha ett landsbygdsperspektiv. Vi har verkligen försökt att träffa ett brett åldersspann och därför även

förstår vad Landsbygdsnämnden fyller för syfte.

– Jag känner mig positiv till vårt arbete och medborgardialogerna engagerar.

Det finns händelser som har berört henne lite extra under de senaste åren. När hon ser vad nämndens

arbete kan tillföra för de boende på landsbygden blir Susann berörd ända in i hjärteroten.

– När vi träffade seniorerna i Ölmbrotorp som fått bidrag till sin mattcurling var det en kvinna som förklarade för mig hur mycket den sociala samvaron betyder. Att seniorerna som träffas och spelar också mår varandra. Om någon skulle saknas vid en träff ringer de andra och kollar vad som hänt. Det ger en enorm känsla av samvaro och tillhörighet. Ibland glömmer vi nog bort hur viktigt det är med de bitarna för oss.

– Det är så här det ska vara på landsbygden, man hjälps åt och vill ha aktiviteter där man

bor. Därför är Landsbygdsnämnden viktig och det är just vid medborgardialogerna som vi får fram olika synpunkter. Det är positivt att folk i alla åldrar får komma till tals. ■

Förbättringspromenad i Glanshammar, 20 september 2018.

Foto: Tove Ellingsen.

Medborgardialog i Bocksboda, 11 oktober 2018.

Foto: Tove Ellingsen.

träffat barn och ungdomar för att fråga om deras upplevelser.

Det är en nämnd som försökt vara lyhörda för medborgarnas önskemål och Susann känner att fler och fler

Ted Rylander, boende Vintrosa och ordförande Vintrosa IS:

”Jag kände att alla på något sätt fick komma till tals under promenaden.”

Ted Rylander var en av 19 medborgare som under hösten medverkade på en av Landsbygdsnämndens förbättringspromenader. Syftet med promenaderna är att politiker och tjänstemän tillsammans med de boende i området promenerar runt för att gemensamt se vad som behöver förbättras.

– Eftersom jag bor i Vintrosa, verkar ideellt och dessutom är engagerad i bygden var det självklart för mig att delta i förbättringspromenaden. Jag var positiv redan innan. Det är alltid en utmaning att nå folk, men det här var ett sätt att försöka få med så många som möjligt.

För att lyckas med just det, annonserades det i många olika kanaler, vilket var något Ted uppskattade.

– Det var bland annat inlägg på Facebook och direktkontakter med företagare. Det är bra. Det gäller att hitta kanalerna för att sträcka ut åt alla håll.

Ted menar att det väldigt gärna blir en äldre målgrupp på den

här typen av medborgardialoger. Människor som inte har barn som ska skjutas och därmed har mer tid över.

– Den här gången var det fortfarande övervägande äldre, men vi fick ändå med några yngre för att det aktivt jobbades för det. Oavsett så var promenaden oerhört positiv, det gav oss möjlighet att under en lite längre period lyfta saker både innan träffen och under tiden.

Promenaderna är ett bra läge för alla att komma med synpunkter tycker Ted. De fungerar som en effektiv ingång så att röster från respektive bygd kommer fram.

– Det är ofta väldigt mycket tyckande i den här typen av frågor, men ändå kommer de inte upp till ytan. Men här fanns chansen.

Att det lätt blir för stort hopp mellan politik och medborgare är troligtvis en känsla hos många, men promenaderna hade exakt motsatt effekt.

– Det kan lätt bli så att den som

hörs mest och klagar mest är också den som får mest utrymme hos politikerna. Här blev det mer strukturerat och en chans till ett forum för väldigt många individer. Jag kände att alla på något sätt fick komma till tals under promenaden, det är ett bra format. Du går igenom ditt samhälle och pratar fritt. Det är lätt att det kan bli stelt annars. Det här gillade jag väldigt mycket. Vi brinner alla för olika saker och det var lärorikt att höra varandras åsikter.

Men Ted poängterar än en gång att förbättringspromenader fångar in boende från 40 år och uppåt och att det även gäller att hitta former som når fram till de yngre.

– Det är nog digitala vägar som gäller då. Jag tror att kommunen måste vara mycket mer aktiv på sociala medier i den här typen av dialoger. Visst, det finns enskilda personer som är det redan nu. Men hela kommunen behöver fånga in vad yngre tycker. Det är superviktigt för demokratin. ■

Från förbättringspromenaden i Vintrosa, 26 september, 2018.
Ted Rylander syns längst till höger. Foto: Tove Ellingsen.

Christin Gimberger, översiktsplanerare,
Stadsbyggnad planeringsavdelningen:

”De fysiska träffarna är jätteviktiga, det såg vi på antalet besökare.”

Medborgardialogerna användes även av Örebro kommun som ett diskussionsforum med medborgarna för att ta fram den nya översiktsplanen som sträcker sig till år 2040. En översiktsplan är ett begrepp inom fysisk planering som avser ett dokument som varje kommun ska ha för att ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön.

– Vi satte i gång och reviderade den gamla översiktsplanen som var från 2010 eftersom vi bedömde att den inte var tillräckligt långsiktig. Vi behövde anpassa planen till kommunens snabba befolkningstillväxt för att ha en beredskap för vad som behöver byggas på lång sikt, förklarar Christin.

Processen med nya översiktsplanen började 2015 och i april 2018 blev den klar.

– Det finns regler på hur en plan ska tas fram för att säkra att det blir en demokratisk process där medborgarna har möjlighet till delaktighet. Tjänstemännen tog fram ett underlag utifrån plan- och bygglagen. Sedan utfördes medborgardialog vid två tillfällen där det gavs möjlighet att ta del av och framföra synpunkter på förslaget till en ny översiktsplan.

Det var i samband med det första remisstillsfallet, ”Samrådet”, som stora dialoginsatser gjordes. Då var det störst möjlighet att påverka. Därför riktades särskilda insatser mot vissa delar i kommunen. Landsbygdsnämnden och landsbygdsenheten åkte också runt på en turné tillsammans med Stadsbyggnad.

– Mötena på landsbygden var integrerade med Landsbygdsnämnden som ville synas ute på bygden. De insatserna blev därför mer anpassade

för varje specifikt område vi besökte. Det var under våren 2017 som Axberg-Kil, Östernärke, Tysslinge och Glanshammar fick besök och sammanlagt kom 206 personer till träffarna.

– I och med uppdelningen kunde vi rikta fokus på översiktsplanens förslag om just dessa områden, till exempel vilka utvecklingsområden som föreslås. Syftet var att få respons från de närboende som kan sin bygd bäst. Självklart satte vi in allt i ett helhetsperspektiv, men under mötena zoomade vi in på de specifika orterna.

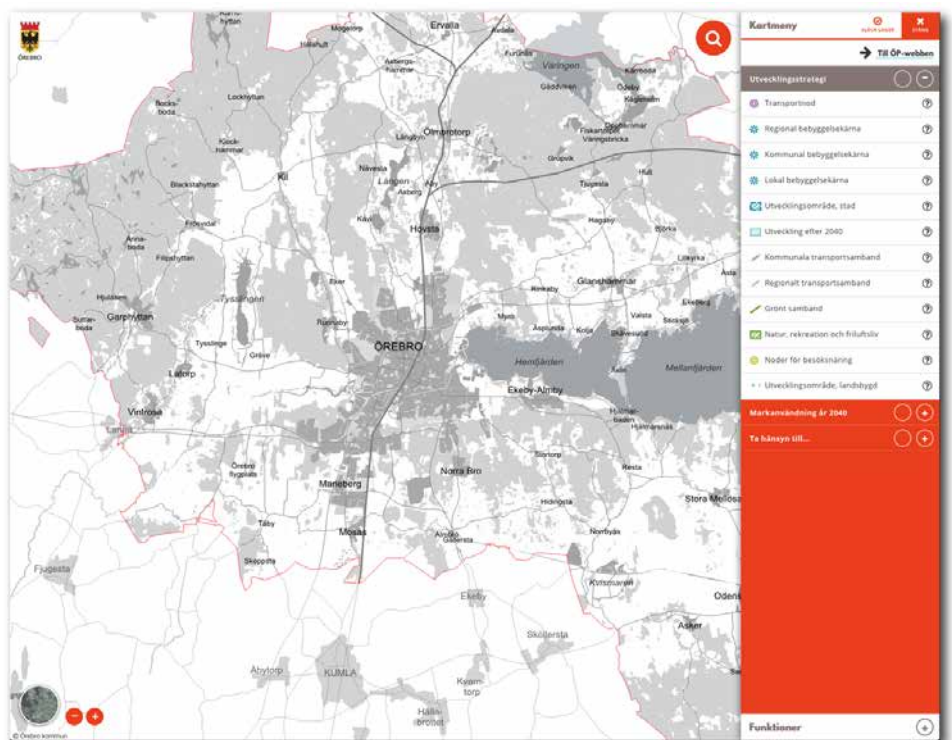
Christin håller med om att medborgardialoger är ett bra sätt att nå ut till de människor som det gäller. Just på landsbygden blir fysiska möten

extra viktiga och var därför också prioriterade.

– Under arbetet med översiktsplanen har det varit mycket fokus på sociala medier med riktade annonser på Facebook för att uppmärksamma, sprida information och få in synpunkter. Men som sagt är de fysiska träffarna jätteviktiga. Det såg vi ju på antalet besökare också.

Jämfört med tidigare översiktsplan kom det denna gång in cirka 780 synpunkter mot tidigare 400 stycken.

– Det tror jag beror på att vi marknadsfört på nytt vis och då fått spridning i både ålder och geografi. Vi ser även i svaren att många synpunkter kommer från just landsbygden. ■

Översiktsplanen är helt digital och går att läsa på Örebro kommuns hemsida: www.orebro.se/oversiktsplan – där finns texter, kartor, länkar och vad som planeras framöver.

Riktlinjer för att få med landsbygdsperspektivet

Just nu pågår ett projekt på landsbygdsenheten som går under namnet Landsbygdssäkring. Det är en metod för att försäkra sig om att kommunens arbete omfattar både land och stad.

Tanken är att hela kommunen ska anamma metoden i sitt dagliga arbete. Det här är något nytt för Örebro kommun, ja faktiskt ett nytt fenomen i stort.

– Det börjar komma mer och mer runt om i landet och det har att göra med att landsbygdsfrågor får allt större utrymme på kommunal nivå. Det blir också vanligare att kommuner anställer människor som enbart ska arbeta med landsbygdsfrågor, säger Tove Ellingsen, landsbygdsstrateg för Landsbygdsnämnden i Örebro.

Det Landsbygdsnämnden främst vill är att få in landsbygdsperspektivet som en naturlig del i kommunens olika processer. Därför har Carolin Vallgren klivit in som handläggare under en projektperiod.

– Jag ska ta fram riktlinjer för landsbygdssäkring. I dagsläget vet vi inte exakt hur det kommer att se ut. Men det ska bli riktlinjer som hela kommunen ska kunna använda sig av, berättar Carolin.

Det är Carolin som har huvudansvaret för landsbygdssäkringen och hon kommer närmast från Lindesbergs kommun.

– Jag kommer att arbeta sida vid sida med Tove kring detta och så får vi se vart det leder. Det här är ett nära samarbete mellan oss och Landsbygdsnämnden. Förhoppningsvis kan vi skapa en arbetsgrupp med representanter från övriga förvaltningar, säger Carolin.

Landsbygdssäkringen kommer att följas upp för att se eventuella skillnader och hur den fungerar i praktiken. Exakt när allt kan sjösättas är i dagsläget oklart. Förhoppningen är dock att beslut ska kunna fattas så snart som möjligt.

Än så länge är landsbygdssäkringen på planeringsstadiet och i dagsläget vet man alltså inte när det kan landa hos kommunstyrelsen för ett beslut.

– Att landsbygdssäkra borde egentligen inte behövas,

men det gör det. Många gånger fattas beslut i dag utifrån stadsfokus och landsbygden glöms bort. Det borde vara så självklart att alltid ha med landsbygdsperspektivet och tänka utifrån hela Örebro kommun, säger Tove.

– Nu är det så det ser ut, men målet är att landsbygden ska vara självklar i framtiden. Nu lyfter vi frågan så att vi kan pränta in den, fyller Carolin i.

Det gäller att få med hela kommunen i processen och att bryta mönster.

– Det ser ju ut så här i hela världen. Men människor vill bo även på landsbygden. I Örebro kommun är det dessutom en större procentuell ökning av fler som flyttar till landsbygden än till staden, säger Carolin.

Den framtida metoden skulle kunna bestå av tydliga frågor som enkelt kan checkas av i planeringsprocesser samt inför kommande beslut.

– Det kan till exempel vara frågor som hur ett beslut skulle påverka ekonomin på landsbygden. Frågorna blir en påminnelse och ögonöppnare om att beslut inte ska drabba landsbygden negativt. I stället måste man kanske tänka om och göra om beslutet, säger Tove.

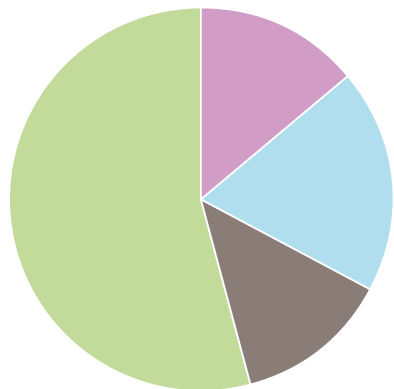
– Helt enkelt riktlinjer för beslutsfattare som är enkla att följa. Vi vill inte ha någon tung byråkrati, säger Carolin. Landsbygdssäkringen är en del av det landsbygdsprogram som kommunfullmäktige fattat beslut om. Då ska ett sådant beslut också följas. ■

Carolin Vallgren är uppvuxen på en gård i Lövänger, Västerbotten. Hon har studerat måltidsprogrammet på Örebro universitet, där hon läste miljövetenskap med inriktning livsmedel.

3 452 095 kronor

har Landsbygdsnämnden delat ut i bidrag under åren 2015-2018.

54 %: Östernärke

19%: Glanshammar

14%: Tysslinge

13%: Axberg-Kil

Närmare 3,5 miljoner kronor har Landsbygdsnämnden beviljat i bidrag till olika projekt i Örebro kommuns landsbygd under de fyra år som gått.

På baksidan av denna tidning kan du läsa kortare beskrivningar av de olika bidragsformer som finns. Mer detaljerad information om dem finns på orebro.se/landsbygdsutveckling.

Landsbygdsnytt har under 2018 i och med detta nummer utkommit fyra gånger. Många av reportagen under året är kopplade till projekt

som fått bidrag. I första numret kunde man läsa om Tysslingedagen och förstudien om möjligheterna att bygga en kaj i Hampetorp.

Nästa nummer hade reportage om visfestivalen på Vinön, Målarskolan i Vintrosa, Odenfestivalen, Latorps byalag och teknikbanan i Skölv – samtliga evenemang och projekt som genomförts tack vare bidrag från Landsbygdsnämnden.

Efter sommaren kunde man i tredje numret läsa om Glanshammars

dansgille, Tegelhuset samt bidrag för upprustning av samlingslokaler som skett i bland annat Vintrosa och Närkes Kil.

I det här numret är Hampetorps utegym och kartläggningen av livsmedelsförsörjningen i Örebro kommun som Järle byalag gjort exempel på projekt som möjliggjorts efter Landsbygdsnämndens bidrag. Ett annat är den nya versionen av Östernärkekartan som ni kan läsa om nedan. ■

Östernärkekartan uppdateras

Om allt går enligt planen kommer den tolv år gamla kartan i en ny version innan årsskiftet.

Samverkarna i Östernärke har fått bidrag av Landsbygdsnämnden för att ta fram en ny tryckt karta.

– Den gamla är på det stora hela funktionell, men inte helt aktuell när det gäller annonser och medlemsinformation. Det är utflyktsmålen och sevärdheterna som gjort att den har överlevt. Den direkta anledningen till att vi gör en ny är att den börjar ta slut, säger Bengt Bronner.

2006 trycktes 10 000 exemplar med stöd från dåvarande Östernärke områdesnämnd. Den här gången blir det 5000 exemplar.

– Det blir annonser med lokala företag och en medlemsmatrikel för Samverkarna i Östernärke. Dessutom har några nya utflyktsplatser och sevärdheter lagts till som bland annat fornlåkrarna mellan Lännäs och Hampetorp, ångbåtsbryggan på västra Vinön och Vikingaberget strax söder om Dimbo.

Den gamla kartan har rubriken ”Upptäck Östernärke”, men den kommer att ändras i den nya versionen.

– Vi anser att många redan upptäckt oss. Nu blir den ”Upplev Östernärke”.

Den färdiga kartan kommer bland annat att finnas tillgänglig på alla informationspunkter i Östernärke, på Tegelhuset och hos alla annonserande företag. ■

Foto: Solbergabadet är en ny punkt på kartan.

Foto: PA Gerdevåg.

LEADER-nytt

LEADER gör det möjligt för olika aktörer på landsbygden att söka EU-stöd. Det finns flera nyheter att sätta sig in i, här är några exempel:

Det maximala sökbeloppet för utvecklingsprojekt inom landsbygdsfonden har tagits bort.

Reglerna för investeringar i projekt har förenklats. Nu finns enbart ett krav på att man måste ha 20 procent medfinansiering.

Projektstöd till företag är nytt och skiljer sig genom att samverkan i enlighet med LEADER-metoden inte behövs. Det räcker att minst två företag samarbetar i projektet.

Stödbeloppet till företag får vara mellan 22 000 och 200 000 kronor med krav på en egen finansiell insats om 30 procent.

Fler detaljer kring nyheterna och projektstödet för företag finns på mellansjolandet.se.

Nästa datum för att ansöka är:

14 januari för stora projekt.

21 januari för små projekt.

Fritidsgårdarna i Vintrosa och Garphyttan – så mycket mer än bara en samlingspunkt

Fritidsledarna Johan Eriksson och Felix Selander omringade av barnen Joel, Loveli, Felicia, Vincent, Michelle, Elise, Astrid, Petter och Hilda.

De föreningsdrivna fritidsgårdarna i Vintrosa och Garphyttan är oerhört uppskattade. Här får barnen vara barn och det är många som söker sig till gården varje dag för att vara med kompisar och göra roliga saker tillsammans.

Vintrosa är jämnrätt denna ruggiga eftermiddag, men inne i Viagården där Tysslinge Kulturförenings fritidsverksamhet håller till är det varmt och inbjudande.

– Här är vi varannan dag och varannan dag i Folkets hus i Garphyttan, berättar Johan Eriksson, fritidsledare.

Tillsammans med kollegorna Felix Selander och Camilla Andersson ska de i dag baka pepparkakor.

– Vi erbjuder mycket för barnen att göra, men vi tycker också att det är viktigt att de kan få slappna av här. Det är så mycket krav på dem i skolan eller under fritidsaktiviteterna, säger Johan.

Det doftar jul i köket. Pepparkaksdegen är utkavlad och mjöl finns det gott om på både bänkar, i ansikten och på kläder. Stämningen är på topp och gänget som ska baka går in för

att skapa grisar, hjärtan och stjärnor i långa rader.

– Nej, ge er nu med mjölet. Det är jag som får städa sen, säger Camilla både med allvar och skritt i rösten.

Fritidsgårdarna i Vintrosa och Garphyttan drivs sedan drygt fem år av Tysslinge Kulturförening. Verksamheten är fristående från den kommunala fritidsverksamheten som är kopplad till skolan.

– Här blir du medlem i föreningen och hit väljer du aktivt att komma, säger Felix.

Här finns inga direkta krav och varje dag erbjuds både mellanmål och fika för de barn som vill.

– Vi tycker att det är viktigt att de får var barn. Det är snarare så att vi vill bygga relationer med dem och inte bara hitta på massa saker hela

Nova och Julia bakar pepparkakor så att mjölet yr.

tiden, säger Johan.

Ylva Granlund är föreståndare och hon håller med.

– Det är en bra samlingspunkt för ungdomarna och barnen. Det

Michelle och Hilda närmast kameran väntar på att bli serverade fika av Johan och Felix.

Hilda, varför kommer du till gården?

– Det är kul att träffa människorna där och hitta på roliga saker. Jag känner mig alltid välkommen på gården.

Varför är det viktigt att verksamheten finns?

– Annars finns det inget att göra på eftermiddagarna. Det är skönt att ha ett ställe man alltid kan gå till efter skolan.

är viktigt att möjligheten finns på landsbygden, att alla ska kunna ha en plats att komma till. De ska inte behöva driva omkring, det gäller särskilt för ungdomarna från 13 år och uppåt. Hit är alla välkomna, oavsett förutsättningar. säger Ylva.

En sådan här typ av verksamhet blir lite annorlunda på landsbygden jämfört med inne i stan.

– Det är färre som bor här ute, men vi har barn och ungdomar från andra håll än bara Vintrosa här hos oss. Så klart från de närliggande områdena, men också från Fjugesta och från Örebro, berättar Felix.

– Det är fantastiskt att vi har ton-

åringar här på fredagskvällarna som bor inne i stan, säger Johan.

Verksamheten handlar om så mycket mer än förvaring av barn tiden mellan skolan och hemmet.

barnen att det var problem på skolan för främst tjejerna. Vi tog kontakt med rektorn på den skolan som i sin tur tog informationen på allvar och satte in resurser. Det gör att barnen ser att vi bryr oss och att deras oro tas på allvar, säger Felix.

Varje dag är cirka 20 till 25 barn på plats och det är en hög siffra för landsbygden.

– Intresset är stort och det kan vara riktigt drag här på onsdag- och

fredagskvällar, säger Johan.

– Vi märker ju att de tycker att det är kul att komma hit. Vi ser även att de utvecklas och blir mer öppna med tiden. De lär känna oss i personalen och de vet att vi finns här för dem, säger Felix.

Nu önskar föreningen att det skulle finnas ekonomisk möjlighet till utökad personalstyrka och att de som redan arbetar kan få gå upp i tid.

– Gårdar inne i stan har fler anställda och inte alls lika många barn som vi. Det är klart att vi reagerar på resursfördelningen, säger Johan.

– Ibland glöms landsbygden bort. Vi känner barnen här ute och vi har byggt relationer under många år. Även de som i dag går på gymnasiet kan höra av sig till oss för att ta en fika. Vi slutar inte bry oss och de ska alltid känna trygghet och att det finns en vuxen som lyssnar, säger Felix. ■

Varför kommer du till gården?

Vilma: "För att det är kul. Det finns mycket plats och möjligheter att göra saker. Det är inte så dyrt så alla har möjligheten att komma hit."

Samuel: "För att träffa kompisar. Annars skulle jag sitta vid datorn alldeles för mycket."

Johan och Felix berättar att de på eget initiativ varit i kontakt med en skola i centrala Örebro där det fanns problem med trakasserier.

– Vi hade fått höra från några av

En typisk fritidsgårdsaktivitet är biljard. Här är det Loveli och Michelle som spelar ett parti.

”Ta till vara på all den kunskap som finns hos bönderna”

Järle byaodling

Byaodlingen är en del av Järle byalags satsning på ett hållbart Järle. Den ligger strax intill stationshuset. Ankie Rauséus och Hanna Wallsten från byalaget rensar bort säsongens rester tillsammans med Ulf Wiktorsson och Simona Gerikaité.

I början av 2018 fick Järle byalag bidrag från Landsbygdsnämnden till en kartläggning av livsmedelsförsörjningen i Örebro kommun. Resultatet blev en rapport som belyser de småskaliga livsmedelsproducenternas situation.

Inom Järle byalags ramar har hållbarhetsfrågor funnits på agendan under de senaste fem åren. Bra energilösningar och kemikalier i hemmet är exempel på frågor som avhandlats. En annan är lokalproducerad mat och vad man kan göra av det som odlas.

– Vi gjorde en egen kartläggning av lokala producenter som resulterade i en lista som finns på byalagets hemsida, säger Hanna Wallsten, ordförande i Järle byalag.

Byalaget genomförde även en del praktiska moment där vikten av bra råvaror och hantverket vid tillagning blev tydligt.

– Vi har haft en byaodling under några år, vi lärde oss om biodling, att baka surdegsbröd och att syra grönsaker. Vi hade även samordnade matbeställningar, skördemarknad och grönsakssafari där vi bland annat åkte till Ulf Wiktorssons odlingar,

berättar Ankie Rauséus, medlem i byalaget.

Ulf började odla potatis och morötter 1996 och har sedan dess trappat upp. Han säger att det numera är mycket större intresse för grönsakerna hos konsumenterna och välkomnar besök i sina odlingar.

– Jag har många kurder som kunder. De visar gärna upp odlingarna för barn och äldre. Barnen tycker det är så roligt att dra upp en egen morot och de äldre går runt och njuter. Många kurder är vana att odla själva. Det är trevligt och okonstlat, säger Ulf.

Alla tre är övertygade om värdet i att ha en relation med odlaren men framför allt kvaliteten i det lokalproducerade.

– Många brukar bli överraskade av smaken, säger Ulf.

– Råvarorna håller längre och smakar bättre. Naturbeteskött är

fantastiskt, en enorm skillnad. Det är lite av en mytbildning att bra mat är så dyrt, tycker Hanna.

– Mat är en prioriteringsfråga. 13 procent av inkomsten läggs på mat och av det som hamnar i kassen är 60 procent näringsrik mat. Och så har vi svinnet på det. Det är ett jätteproblem – svensken är inte beredd att betala för bra mat och många bönder dras med stora lån. Nästan en mjölkbonde om dagen lägger ned – det ger mig rysningar, säger Ankie.

Det är Ankie som har varit projektledare för kartläggningen vilken gjorts som ett projekt inom nätverket Regional omställning i samverkan (ROS). Hon kontaktade producenter runt om i kommunen.

– Det var många telefonintervjuer. Jag hörde mig för om vad de odlar, om de har kapacitet för att producera mer, hur de når kunden och hur de

marknadsför sig själva, och hur de ser på framtiden, berättar hon.

Ankie beskriver det som jobbiga men fina samtal.

– De flesta är 60+ och säger att verksamheten går bra, men att de är för gamla och att deras barn inte är intresserade eller beredda att ta över.

– Ja, det gäller att kunna offra semester och ledighet och acceptera en låg lön och taskig pension. Tänk om fler värdesatte den svenska närproducerade maten vi odlar, säger Ulf.

Ulf är 65 år och säger att han tar ett år i taget.

– Vi har varit förfärligt dåligt behandlade med mycket byråkrati, men de senaste åren har varit roliga tack vare kundbemötandet. Mötet mellan mig och kunderna är värt lika mycket som grönsakerna och jag berättar gärna om mina odlingar.

I september publicerades resultatet av kartläggningen som ”Det borde vara en självklarhet att kunna försörja sitt folk – Rapport kring småskaliga livsmedelsproducenter i Örebro kommun”. Den finns att läsa på ROS hemsida. Responsen från bland annat Landsbygdsnämnden har varit god, vilket gläder Ankie, men nu börjar utmaningarna.

– Hur kan kommunen påverka förutsättningarna för lokala producenter? De borde proaktivt knyta

Ulf Wiktorsson.

Hanna Wallsten.

Ankie Rauséus.

producenter till sig och göra direkta upphandlingar. Det behövs även mer offentliga platser för odling. Det är viktigt att visa att det är roligt att odla, men att det krävs kunskap. Jag misslyckas med mina morötter varje år. Mistagen lär mig att se värdet av det jag köper, säger hon.

Hanna tycker att kommunen borde slå sig för bröstet och marknadsföra odlare, till exempel genom studiebesök för unga.

– Man kan byta ut ett besök på konsthallen med ett besök hos odlaren, tycker hon.

Ankie kommer fortsätta att arbeta med rapporten i ROS. Hon vill skapa resurser för att intressera och inspirera och få till fler projekt.

– Vi behöver vara fler som tar

ansvar för matförsörjningen, med nya perspektiv på jordbruk, utbildning och arbetsmarknadsåtgärder. Jag vill gärna se en satsning på Kvinnerstaskolan framöver och fler skolträdgårdar som i Gyttorp. Det finns så mycket att göra när det gäller mat, som kan stimulera till nya företag och tillsammansodlingar. ROS-nätverket hjälper gärna till med idéer. Men framför allt gäller det att ta till vara på all den kunskap som finns hos bönderna, säger Ankie. ■

Läs vidare:

Mer om Järle byalags hållbarhetsarbete finns på jarlebyalag.se. Ankie Rauséus rapport går att läsa på orebrolan.omstallning.net

Hanna Wallsten och Ankie Rauséus förser sig av Ulf Wiktorssons grönsaker. Hans produktion drabbades inte av sommarens värmebölja och torka. ”Jag har magisk jord”, säger han.

Vad är det bästa med att bo i ditt område?

Marcus Letth och Hanna Tolvanen, Hörebacken, Odensbacken:

– Det är lugnt och skönt. Vi bor helt ute på landet och det är urmysigt. Vi har jättetrevliga grannar och en bra gemenskap, säger Hanna.

– Vi har flyttat runt en del men nu har vi hittat rätt. Jag håller på med biodling så det här passar oss perfekt, säger Marcus.

Jerry Eriksson, Hagby, Latorp:

– Det är tyst och lantligt boende mitt i skogen där alla grannar på byn känner varandra. Så var det inte när vi bodde i stan. Men fortfarande bara 20 minuter in till Örebro stad för jobb och nöjen.

Jasmine Lindgren, Glanshammar:

– Det ligger lite utanför och har en mys känsla. Jag är inflyttad från Filipstad

och vi ville bo på en mindre ort. Här känner man folk och det är nära till allt och naturen. Bra bussförbindelser till stan är det också.

Sigbritt Persson, Glanshammar:

– Jag tycker inte om att bo i Örebro, det har jag gjort. Jag har bott i både villa och lägenhet i Glanshammar och här är det så lugnt. Det är nära till affären och vi har en fin kyrka och ett församlingshem med mycket aktiviteter.

Frida Holmlund, Hammarby, Närkes Kil:

– Det är kul med bra gemenskap. Alla hjälps åt. Det är lätt att lära känna alla när man som jag jobbar i butik. Jag är inflyttad från Stortorp sedan i mars. Det är även fin natur här med Kilsbergen som är en riktig pärla.

Mattias Dahlstedt, Dimbo gård, Hampetorp:

– Jag kommer från trakten och har kommit tillbaka igen. Jag har bott i Örebro, men det var inget för mig. Det är bra här. Allt finns, vatten, sjö, omgivningen. Närheten till sjön är viktig för mig. Jag är med i den frivilliga sjöräddningen. Sen gick jag i förskola här och vill att mina barn också ska göra det.

LenaMarie Anhammer, Solberga, Vintrosa:

– Lugnet är absolut viktigast för mig. Jag är hemvändare och tog med mig familjen hit för sex år sedan och vi trivs väldigt bra. Förutom lugnet så har vi nära till grannar, bra bussförbindelser, motorväg och affär. Läget är helt enkelt perfekt för oss, med mycket yta. Dessutom är det väldigt vackert också.

Birgitta och Lennart Hansson, Ervalla:

– Det är grannarna och närheten till naturen. Vi har bott här i 15 år, det här är mitt barndoms hem så vi har återvänt hit igen. Nätverket som finns här på landet är det bästa, säger Birgitta.

– Det bästa med landet är naturen och friheten och djuren, tycker Lennart.

Birgitta och Henrik Alexanderson, Hampetorp:

- Det är lugnt och skönt här ute på landet, speciellt när man är pensionär. Vi har bott här i sju år, säger Henrik.
- Vi har bra koll på våra grannar och det är mindre trafik här, tycker Birgitta.
- Vi är inga sjömanniskor men tycker om naturen. Sen är det nära till det mesta. Vi har barn både i Örebro och Eskilstuna så vi bor bra, säger Henrik.

Helena Högberg Åkerhielm, Dyltabruk:

- Naturen, lugnet och det småskaliga samtidigt som det är nära till mycket som man kan tänkas behöva eller vilja göra.

Peter Jansson, Kumla, Glanshammar:

- Motorvägen! Det går snabbt att komma in till stan via den. Idrottsplatsen gillar jag och Åssundet med sina räkmackor förstås. Jag har bott här i 12-13 år och det enda som är dåligt är att det är dyrt med hus, men det är nog på grund av motorvägen!

Mats Berggren, Glanshammar och Åke Eriksson, Lillkyrka:

- Här andas man frisk luft. Min fru har aldrig lämnat tomtgränsen, säger Mats.
- Det har inte min heller, hon är uppväxt på gården. Det är lugnt och skönt och fridfullt och jag har bara 500 meter till bad i Hjälmarens, säger Åke.
- Det sägs att Glanshammar är den ort som det flyttar mest folk till i hela Sverige. Många barn återvänder när de blivit vuxna och en bättre uppväxtmiljö finns inte. Jag bor bra här så varför skulle jag bo någon annanstans, undrar Mats.

Niels Tippfeher, Tomta, Vintrosa:

- Ja du, ska jag vara helt ärlig är det inte så mycket som är bra eftersom mitt stora intresse i livet är hajar och det finns det inte mycket av varken på landsbygden eller i stan. Men ska jag säga något är det närheten till naturen. Och lugnet.

Lena Granlund, Garphyttan:

- Det bästa med att bo här är att vakna till tystnaden, att öppna dörren och befinna sig i naturen och att efter en arbetsdag komma hem och andas in den friska luften. Just Garphyttan är så mycket landsbygd men ändå nära till stan. För mig är området också starkt kopplat till fantastiska barndomsminnen och tryggheten till nära och kära.

Gry Soldal, Stora Mellösa:

- Det är underbart att bo på landet. Det är vackert, jättefint och lugnt. Trevliga grannar har jag också, jättemysiga. Jag är ihop med en ekologisk bonde i Vingåker och nu när jag flyttat från Örebro till Stora Mellösa kommer vi närmare varandra.

Freja Fornell, Dyltabruk:

- Det är så lugnt och tyst här ute. Det är inte massa trafik och långa bilköer och där vi bor har vi nära till naturen där vi plockar svamp och kan fiska.

Foto: Scandinav bildbyrå/Andreas Offesson. Logotyp: Svenskt Avfall

Ansök om att bli ett Miljönär-vänligt företag

Jobbar ditt företag med att laga, sälja second hand, dela, låna ut eller återanvända? Då kan ditt företag ansöka om att bli Miljönär-vänlig-diplomerad.

Örebro kommun delar ut Miljönär-vänlig-diplomet för att tacka företag som inspirerar och uppmuntrar till hållbarare konsumtion.

Alla företag och organisationer som bidrar till att minska mängden avfall i samhället genom att låna ut, reparera eller återanvända saker kan ansöka. Till exempel: skomakare,

skräddare, secondhandbutiker, auktionsfirmor, bibliotek, mobiltelefonreparatörer och cykelreparatörer. Genom att konsumera mer hållbart och återanvända saker kan vi minska mängden avfall, och bidra till en bättre miljö. ■

Läs mer och ansök på orebro.se/miljonar

Bidrag till utvecklingsprojekt för landsbygden

Upprustning av samlingslokaler

Föreningar och ideella organisationer som är verksamma i, och äger eller förvaltar, fastighet på Örebro kommuns landsbygd kan ansöka om bidrag till att bevara och förbättra samlingslokaler, som används för lokal demokrati, sociala möten eller kulturaktiviteter.

Bidrag till utvecklingsprojekt

Bidraget ska stärka insatser som underlättar att bo och verka i en bygd. Det kan till exempel handla om att anordna aktiviteter för unga eller att skapa mötesplatser för olika målgrupper. Insatser av utvecklingskaraktär prioriteras.

Startbidrag för föreningar

För att stimulera och gynna föreningslivet på landsbygden är det möjligt att ansöka om startbidrag. Bidraget ska underlätta själva bildandet av föreningen, men också gå till utrustning som är nödvändig för verksamheten att komma i gång.

Evenemangsbidrag

Återkommande aktiviteter kan vara gynnsamma för landsbygdens utveckling. Syftet med bidragen är att främja existerande evenemang, men även att uppmuntra till nya för att på så sätt bidra till en levande landsbygd.

Läs mer på: orebro.se/landsbygdsutveckling